

newsletter

System voleb do sněmovny potřebuje změnu

Miroslav Novák
profesor politologie na FSV UK

Miroslav Novák:
System voleb
do sněmovny
potřebuje změnu

Miroslav Singer:
Bude výhodné
přijmout euro?

Michal Petřík:
Vláda překáží
v nájemním bydlení

Marek Loužek:
Vládní prohlášení
budí pochybnosti

Václav Klaus:
Fahrenheit 9/11
a naše doba

Volební systém do Poslanecké sněmovny se opět stává předmětem diskuse. Jménem jakých cílů dochází k výběru toho či onoho volebního systému a co je v sázce při tomto výběru? Rozhodnutí pro ten či onen volební systém nebo pro jeho změnu může být výsledkem kompromisu, dohody nebo konfliktu relevantních politických sil v zemi, které vycházejí mj. z toho, jak chápou své zájmy. Poněkud jinou – ale neméně důležitou – otázkou je, jaké cíle (nebo funkce) volební systémy plní.

Něco za něco

Jak na to poukázala řada světových specialistů, zejména Giovanni Sartori, dva z těchto cílů jsou hlavní a bohužel je nelze maximalizovat současně: *reprezentativita parlamentu a vládní akceschopnost*. Zatímco britský (neboli westminsterský) typ demokracie obětuje reprezentativitu parlamentu nutnosti mít akceschopnou vládu, kontinentální typ demokracie obětuje politickou akceschopnost ve prospěch reprezentativity parlamentu.

Ačkoli v některých zemích lze najít uspokojivější rovnováhu mezi vládní akceschopností a parlamentní reprezentativitou (např. v zemích, kde je „nečistý“ volební systém poměrně zastoupení a současně poměrně malý

počet stran), skutečností nicméně zůstává, že z hlediska institučního inženýrství nelze vybudovat zastupitelský systém, který maximalizuje

Zatímco britský (neboli westminsterský) typ demokracie obětuje reprezentativitu parlamentu nutnosti mít akceschopnou vládu, kontinentální typ demokracie obětuje politickou akceschopnost ve prospěch reprezentativity parlamentu.

současně jak funkci fungování, tak funkci vyjadřování či zrcadlení.

Funkce, která je důležitá – nebo dokonce rozhodující – pro zemi vysoce etnický, jazykový nebo nábožensky rozdělenou, může být méně důležitá pro zemi poměrně homo-

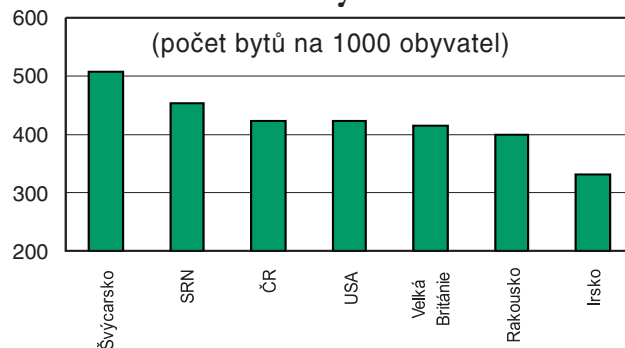
gení (*et vice versa*). Např. pro zemi, která je etnicky, jazykově a nábožensky poměrně homogenní, funkce lepšího zastupování etnických (a jiných) menšin ztrácí hodnotu ze svého významu. To je právě případ ČR (a podobně i jiných středoevropských zemí, např. Polsko, nikoli však Slovensko) na rozdíl třeba od současné Belgie nebo od multietnické první ČR.

V zemích, jako je Belgie, tedy vzhledem k jejich jazykovému, etnickému či náboženskému složení je racionální poněkud upřednostňovat reprezentativitu parlamentu na úkor vládní akceschopnosti. V zemích jako Polsko nebo ČR je neméně racionální upřednostňovat naopak vládní akceschopnost, tzn. vybrat spíše takový volební systém do první komory parlamentu, který je do jisté míry „většinotvorný“.

Často uváděný argument „tradice“ ve prospěch vysoce proporčního volebního systému je v České republice irelevantní. Současná ČR je přece svým složením něco

ZÁŘIJOVÝ GRAF CEPU

Nedostatek bytů v Česku?

značně odlišného než byla první republika nebo polistopadová nefunkční česko-slovenská federace.

Většinový systém

V bezprostředně polistopadovém období byl mezi českými intelektuály rozšířen názor, podle něhož moderní politické strany a systém, který utvářejí, jsou zlem, které je třeba co nejvíc omezit. Rozhodující roli by měly proto podle nich hrát nezávislé osobnosti a *ad hoc* utvořená sdružení, která by vznikala stejně rychle jako by vznikala.

Nejznámějším představitelům této koncepce byl tehdejší prezident Václav Havel, který v její prospěch prosazoval absolutně většinový volební systém australského typu s jednomandátovými volebními obvody. Jednomandátové volební obvody měly posílit roli jednotlivých osobností, absolutně většinový volební systém pak měl omezit roli vyhraněných institucionalizovaných politických stran, zejména těch, které měly hodně stoupců, ale také mnoho odpůrců.

Kdyby se tehdy Václavu Havlovi podařilo prosadit svůj návrh volebního systému, ztížilo by to utváření institucionalizovaného stranického systému, který má pro parlamentní demokracii (na rozdíl od prezidentských demokracií) klíčový význam. Tento negativní efekt je podstatný, a tak není příliš velkou útechou, že absolutně většinové volební systémy zároveň omezují antisystémové strany. Jinou formu absolutně většinového volebního systému (nikoli australskou alternativní preferenční, kterou prosazoval Havel, ale tzv. uzavřenou dvoukolovou), která má velmi podobné účinky, známe ostatně z voleb do Senátu.

Vedle těchto absolutně většinových volebních systémů, kde vítěz musí získat většinu nadpoloviční (tj. absolutní, odtud také název těchto volebních systémů) existují také relativně většinové volební systémy, kde – stejně jako ve všech většinových volebních systémech – vítěz „bere vše“, nemusí však mít nadpo-

loviční většinu, k vítězství tedy stačí „největší menšina“. To se někdy označuje jako systém „prvního v cíli“.

Zatímco absolutně většinový systém (australského typu) prosazoval u nás bývalý prezident Václav Havel, relativně většinový volební systém (britského typu) prosazoval jeho nástupce Václav Klaus. Relativně většinový systém britského typu na rozdíl od absolutně většinových

V zemích jako Polsko nebo ČR je racionální upřednostňovat oládní akceschopnost, tzn. vybrat spíše takový volební systém do první komory parlamentu, který je do jisté míry „většinoťorný“.

systémů nebrání utváření institucionalizovaného stranického systému, a je proto pro parlamentní demokracii do dolní komory vhodnější.

Systém poměrného zastoupení

V parlamentních režimech je ovšem nejrozšířenější systém poměrného zastoupení a většina jeho forem (mezi výjimkami patří tzv. irský systém jednoho přenosného hlasu) také nejenom nebrání, ale dokonce i napomáhá utváření a udržování institucionalizovaného stranického systému.

ČR potřebuje do voleb do Poslanecké sněmovny volební systém, který splňuje dvě podmínky:

1. neztěžuje utváření *strukturovaného, institucionalizovaného stranického systému*, protože máme parlamentní režim, který ke svému dobrému fungování vyžaduje strukturovaný stranický systém. Znamená to, že se jí nehodí ani absolutně většinové volební systémy (např. australský alternativní preferenční většinový systém, který kdysi navrhoval Václav Havel nebo dvoukolový uzavřený volební systém, podle kterého se u nás volí senátoři) ani irský proporční volební systém jednoho přenosného hlasu.

2. Volební systém do Poslanecké sněmovny ČR by měl mít dále *většinové účinn-*

ky – jednak z negativního důvodu, že tomu v českých zemích nebrání zájmy etnických, jazykových a náboženských menšin, jednak z pozitivního důvodu, že takový volební systém zvyšuje funkčnost, stabilitu a akceschopnost politického systému.

Stávající volební zákon do Poslanecké sněmovny splňuje první, nikoli však druhou podmínku. Do Poslanecké sněmovny se volí podle proporčního systému, který je dokonce i zakotven v české ústavě, což ztěžuje snahy o nahrazení proporčního systému nějakou formou většinového systému.

I v rámci poměrného zastoupení však existují různé možnosti, jak v praxi snižovat proporcionální účinek. Jsou to zejména dva faktory: 1. velikost volebního obvodu (kteřá je dána počtem poslanců volených v daném obvodu) a 2. metoda přepočtu hlasů na mandáty (tzv. volební formule, např. d'Hondtův systém).

Nešťastné rozhodnutí Ústavního soudu

Už v březnu 1996, kdy jsme měli ještě stabilní většinovou vládu, jsem napsal v *Parlamentním zpravodaji*, že bychom měli stávající proporční volební zákon do Poslanecké sněmovny podstatně upravit, aby se zvýšila pravděpodobnost, že si ČR udrží vládní stabilitu i v budoucnu. Upozornil jsem tehdy, že by ODS mohla spolu s ČSSD takovou podstatnou úpravu volebního zákona, jejímž hlavním prvkem by bylo radikální zmenšení volebních obvodů, prosadit.

Později se o něco takového ODS s ČSSD skutečně pokusila, ale prakticky všechny rozhodující prvky volebního zákona, který spolu tyto dvě velké strany prosadily, zrušil Ústavní soud, přestože tento volební zákon nesporně patřil mezi proporční volební systémy, jak konstatoval např. jeden z největších světových specialistů na volební systémy prof. Rein Taagepera v článku, který v českém překladu uveřejnil *Politologický časopis*.

Ústavní soud ve svém roz-

hodnutí argumentuje mj. tím, že kombinace více faktorů (mj. zmenšení volebních obvodů a zavedení modifikovaného d'Hondtova systému) ve svém výsledku působí proti poměrnému zastoupení. Kdyby to však ústavní soudci s tímto argumentem mysleli vážně, museli by přece některé z rozhodujících prvků ponechat (např. 35 volebních obvodů nebo modifikovaný d'Hondtův systém), nikoli zrušit téměř všechny tyto prvky, včetně těch dvou rozhodujících.

Pokus „smluvně opozičních“ stran upravit volební zákon do Poslanecké sněmovny narazil na značný odpor. V médiích jsme se nejčastěji mohli setkat zhruba s tímto postojem: na jedné straně jsou dvě zlé velké strany, které se snaží monopolizovat moc a omezit demokracii, na druhé straně jsou povití demokraté, kteří se jim v tom snaží zabránit. Odhlíželo se od toho, že egoistické zájmy hájí malé strany podobně jako strany velké. Rozdíl mezi volebním systémem s více proporčním účinkem a volebním systémem s méně proporčním účinkem není rozdílem mezi větší a menší demokracií.

Snaha o snížení proporčního efektu volebního zákona byla v České republice legitimní jak z hlediska rozhodujících sociologických kritérií, tak z hlediska funkčnosti českého politického systému. To, že takový volební zákon mohl zvyšovat „prémie“ nejsilnějším stranám, neznamená, že by z nich musela těžit jen ČSSD a ODS, ale každá strana, která by se rozhodnutím voličů dostala na přední místo. Smyslem snah smluvních stran nebylo, aby *spolu vládly* „na věčné časy a nikdy jinak“, ale naopak aby se usnadnilo utváření koalicí levého středu a koalicí pravého středu a jejich hladké *střídání* u vlády v závislosti na rozhodnutí voličů, kteří by měli být v demokracii rozhodující.

Možné úpravy dnes

Zavedení volebního zákona s většinovými účinky (podle mého názoru nejlépe „nečistého“ poměrného s velmi

malými volebními obvody a vhodnou volební formou, nejlépe systémem Imperiali, eventuálně relativně většino-
vého volebního systému britského typu) by českému politickému systému prospělo. Volební systém s většinovými účinky by usnadnil utváření vládních většin se všemi pozitivními důsledky (posílení vládní stability a akceschopnosti, omezení vyděračského potenciálu KSČM a malých stran apod.), a přitom by v ČR nevedl k poškozování zájmů etnických nebo jazykových menšin.

Při úvaze o úpravě volebního zákona do Poslanecké sněmovny se nejvíce nabízejí dvě úpravy: 1. zavést systém převodu hlasů na mandáty Imperiali a 2. upravit volební obvody tak, že by se za základ sice vzaly současné obvody (které odpovídají vyšším územně správním celkům), ale výrazně by se zmenšily a současně jejich velikost by se vyrovnala, resp. přiblížila tak, aby se jednotlivé volební obvody svou velikostí příliš nelišily.

V současné době máme příliš velký rozdíl mezi velikostmi jednotlivých volebních obvodů, což není dobré, protože účinky volebního zákona se pak značně liší od jednoho volebního obvodu k druhému. Jeden, případně dva, jsou poměrně malé, jiné volební obvody jsou naopak ohromné. To lze upravit např. tak, že jeden nebo dva nejmenší volební obvody by se ponechaly v původní velikosti, většina obvodů by se rozdělila na dva zhruba stejné volební obvody a několik největších obvodů by se rozdělilo na tři zhruba stejně velké volební obvody.

To, že by se za základ vzaly současné územně správní celky, a že by cílem nebylo jen zmenšení volebních obvodů, ale také odstranění velkých rozdílů v jejich velikosti, by bylo věrohodnější než snaha o prosté zmenšení volebních obvodů. Taková úprava velikosti volebních obvodů by měla být nejlépe doplněna zavedením systému Imperiali, protože jen velmi malé volební obvody (menší nebo

maximálně rovné pětimandátovým) by byly velmi účinné v kombinaci se stávajícím d'Hondtovým systémem převodu hlasů na mandáty, který napomáhá velkým stranám jen mírně.

Argumenty proti změně

Proti zavedení volebního systému s většinovými účinky se namítá, že je nedemokratický, že neodpovídá našim tradicím, že vyžaduje jinou politickou kulturu než mají bývalé komunistické země a že je zbytečné ho zavádět, protože problémy českého politického systému nejsou v jeho volebním systému, ale jinde.

K prvnímu argumentu je třeba poznamenat, že jak volební systémy s proporčními účinky, tak volební systémy s většinovými účinky jsou v souladu s demokracií a že přísná proporcionalita je v demokracii obvykle nežádoucí. Je ovšem pravda, že volební systémy s výrazně většinovým účinkem nelze odpovědně zavádět za jakýchkoliv okolností, zejména ne tehdy, když etnické, jazykové a jiné „přirozené“ menšiny by jim byly poškozeny. To se však netýká ČR. Pokud jde o argument tradice, už výše jsem upozornil, že je irelevantní.

Třetí argument je správný jen potud, pokud konstatuje negativní dopady minulého režimu v naší současnosti. Nevyplývá z něho však, že by v zemích jako jsou např. Maďarsko, Polsko nebo ČR nemohl být zaveden volební systém s většinovými účinky. Každému pozorovateli je přece už dávno jasné, že v české polistopadové politice nejsou vážné autoritářské tendence, s jakými jsme se mohli setkat kupř. v některých zemích bývalého SSSR nebo na Slovensku za Mečiarovy vlády; jinak řečeno v České republice už je řadu let „konsolidovaná“ (i když málo kvalitní) demokracie.

K poslednímu argumentu lze říci, že samozřejmě volební systém není hlavní zdroj problémů ani v ČR ani v jiných zemích. Volební systémy obvykle jen zostrují nebo zmírňují problémy, které ma-

jí zdroj jinde. Jde o to, aby Česká republika měla volební zákon, který pomáhá její problémy zmenšovat a ne zvětšovat. Např. nízký koaliční potenciál českých politických stran vůbec a antisystémové KSČM zvláště má za důsledek velmi ztížené fungování českého politického systému.

Nepodaří-li se prosadit změnu, je bohužel za současného volebního zákona třeba do budoucnosti počítat v lepším případě s nesořodými a nefunkčními vládními koalicemi, v horším případě s dilematem: vládnout buď s komunistickými ministry nebo pomocí „superovléké“ koalice.

Volební systém s většinovými účinky (nejlépe nečistý systém poměrného zastoupení nebo eventuálně relativně většinový volební systém, nikoli však absolutně většinový volební systém) by byl za těchto okolností přínosem.

Je pravda, že po neblahém rozhodnutí Ústavního soudu, který zrušil všechny rozhodující prvky volebního zákona, který spolu prosadily strany opoziční smlouvy, jsou výrazné změny volebního zákona obtížné. Za stávajícího volebního zákona se však vystavujeme vážnému riziku, že budeme v dohledné době postaveni před těžké dilema: buď bu-

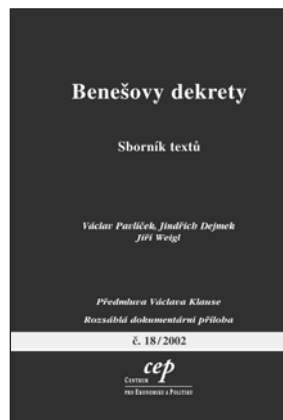
deme muset pustit komunisty do vlády, nebo budeme muset utvořit „supervélkou“ koalici (tj. koalici všech demokratických stran proti KSČM).

Osobně se domnívám, že dlouhodobě uplatňovaná supervélká koalice by byla perspektivně ještě větším zlem než vstup komunistů do levicové vládní koalice, protože pravděpodobný důsledek (samozřejmě nikoli okamžitý, ale ze střednědobého a dlouhodobého hlediska) vstupu KSČM by byl pokles komunistických volebních preferencí, zatímco supervélká koalice by komunisty naopak zvýhodnila a situaci z dlouhodobé perspektivy ještě vyostřila.

Závěr

Nedělám si iluze, že by mezi českými představiteli převládá konsensus na změně volebního systému, zejména poté, co Ústavní soud neodpovědně zmařil přijatelný kompromis mezi ČSSD a ODS. Pokud se však nepodaří prosadit změnu, je bohužel za současného volebního zákona třeba do budoucnosti počítat v lepším případě s nesořodými a nefunkčními vládními koalicemi, v horším případě s těžkým dilematem: vládnout buď s komunistickými ministry nebo pomocí „supervélké“ koalice, včetně rizika vnitropolitického terorismu, jehož živnou půdou jsou takové velké koalice znemožňující zdravé střídání vlád levého a pravého středu. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí zájemcům speciální sborník „**Benešovy dekrety**“ číslo 18/2003. Obsahuje předmluvu **Václava Klause**, přednášky **Václava Pavlíčka**, **Jindřicha Dejmka** a **Jiřího Weigla** a rozsáhlou dokumentární přílohu: I. Mnichovská dohoda a její následky, II. Mezinárodní smlouvy o poválečném uspořádání, III. Dekrety prezidenta republiky, IV. Mezistátní smlouvy po druhé světové válce a V. Nález českého Ústavního soudu k dekretům.

Cena na dobírku 89 Kč, 183 stran.

objednávky na www.cep.cz

Bude výhodné přijmout euro?

Miroslav Singer
ekonom

Přestože se výměna Pavla Teličky za Vladimíra Špidlu na postu evropského komisaře stala pro většinu komentátorů a analytiků hlavní „evropskou“ událostí tohoto léta, pro EU i naši budoucnost v něm má mnohem větší význam dění, které oslabuje vynutitelnost rozpočtových pravidel v eurozóně.

Současné posilování eura vůči dolaru spolu se zdánlivým vítězstvím evropské komise v jejím sporu s největšími rozpočtovými „hříšníky“ Německem a Francií může mnohé vést k velmi předčasnému závěru o síle eura. Dolar je však oslabován především masivními deficity rozpočtu USA a zvýšenými inflačními očekáváními pro tuto ekonomiku. Vítězství Komise nad „hříšníky“ je pak devalvováno verdiktem o tom, že evropská komise nemůže rozpočtovým hříšníkům určovat sankce.

Navíc formulace návrhu Ústavy EU, které přesouvají pravomoci udělovat sankce za rozpočtové deficity do rukou Rady ministrů, dále zvyšuje pravděpodobnost toho, že euro nebude ani pevnou ani stabilní měnou. To ovšem ale může výrazně snížit dnes diskutované přínosy, které by zavedení euro pro českou ekonomiku mělo.

Hra s nenulovým součtem

Pro pochopení důsledku změn v institucionálním zakončení eura je nutné uvědomit si, že navzdory obecným deklaracím v přístupových dokumentech hovořících o našem budoucím přistoupení do eurozóny existuje především v Paktu stability řada podmínek, jež musí být pro vstup každé přistoupivší ekonomiky EU do eurozóny splněny.

Tyto podmínky se více či méně úspěšně snaží zajistit pro stávající členy eurozóny to, aby pro ně přistoupení nového člena bylo přínosem. Nad tím se však není třeba

příliš pohoršovat. Poněkud opomíjeným faktem je to, že i pro českou ekonomiku má cenu vstupovat do eurozóny pouze v okamžiku, kdy bude takový vstup pro ní představovat prorůstový impuls.

Mnozí účastníci debaty o vstupu, kteří jsou dnes pro naše co nejrychlejší přistoupení k eurozóně přitom opomíjejí fakt, že náš pozdější vstup rozhodně nebude stá-

---

Formulace návrhu Ústavy EU, které přesouvají pravomoci udělovat sankce za rozpočtové deficity do rukou Rady ministrů, dále zvyšuje pravděpodobnost toho, že euro nebude ani pevnou ani stabilní měnou.

---

vajícími členy eurozóny – v případě že euro bude skutečně úspěšnou měnou – vnímán jako tragické porušení slibu či pravidel. Rozhodování o vstupu do měnové zóny má totiž jak pro stávající tak pro přistupující členy charakter hry s nenulovým součtem.

Není tedy příliš pravděpodobné, že by mohlo dojít k tomu, že by stávající, či budoucí členové eurozóny tlačili nějakou zemi, např. ČR, k přistoupení, jež by mohlo ekonomicky poškodit a tím i zprostředkovaně oslabit ekonomiku EU. Za situace, že euro bude stabilní, úspěšnou měnou, budou jedinou skupinou mající silný zájem na co nejrychlejší vstup české ekonomiky do eurozóny i za cenu ekonomických škod tedy čeští, ne však už evropští eurooptimisté.

Teorie optimálních měnových zón

Většina odborných příspěvků do debaty o ekonomické výhodnosti a časování vstupu do eurozóny vychází z teorie optimálních měnových zón, která analyzuje přínosy a ztráty plynoucí ze vstupu ekonomiky do jednotné měnové zóny.

Mezi náklady teorie uvádí hlavně ztrátu pružnosti, mezi hlavními přínosy uvádí přínosy plynoucí ze zlepšení transakcí, informační přínosy plynoucí z porovnávání cen, ztrátu kurzového rizika a z ní plynoucí nižší prémii za riziko (ovšem při stejné kvalitní práci centrální banky v přistupující ekonomice a ekonomice měnové zóny).

Dále se v souvislosti se vstupem české ekonomiky do eurozóny také často hovořilo o přínosech z vyšší kredibility evropské měnové instituce. V neposlední řadě mnozí, včetně autora tohoto textu, zdůrazňovali jednoduchý prorůstový efekt z hlediska naší ekonomiky, v níž bude po přistoupení míra inflace vyšší než průměr eurozóny, tj. expanzivní nastavení úrokových měr.

Tato teorie ovšem mapuje situaci, v níž se neliší úroveň a kvalita makroekonomických politik a řízení jak přistupující ekonomiky, tak i měnové zóny. Často dokonce implicitně předpokládá, že měnová zóna, k níž se uvažuje přistoupit, má kvalitnější měnu a tedy i kvalitnější makroekonomické politiky a jejich uskutečňování. V případě eurozóny však taková situace nemusí nastat.

U Evropské centrální banky jak její stávající statut, tak i návrh ústavy zajišťují dostatečnou nezávislost a současně jasně definují cenovou stabilitu jako její hlavní cíl. Systém vytváření měnové politiky mezi centrálními bankami členských zemí a Evropskou centrální bankou je poměrně komplikovaný a není jasně, k jakému rozhodování nakonec povede.

Fiskální věžňovo dilema

Mnohem horší je však situace v oblasti rozpočtové politiky členských zemí a jejího vynucování. Rozpočtová pravidla byla už před zavedením eura právem kritizována jako velmi nebezpečná kombinace neflexibilních pravidel bez dostatečně silného mechanismu jejich vynucování. Nicméně především z vůle

Německa, jemuž se nechtělo opustit silnou marku pro slabší měnu, byla prosazena.

Ironií historie se právě Německo (spolu s Francií) stává dnes zemí, které se podařilo tato pravidla ignorovat, aniž by došlo k potrestání. Je těžké předvídat, jaký bude další vývoj mechanismu rozpočtové politiky a jejího vynucování v rámci eurozóny. Je ale velmi těžké představit si, že by se současný trend k jejímu rozvolňování, na němž mají právě Německo, Francie ale i Itálie eminentní zájem, mohl zvrátit. Navíc jde o vývoj, v němž je i potřebná změna pravidel tažena těmi, kteří je nejvíc porušují.

Bez dramatického zvratu v určování politiky v rámci EU se tedy blíží období, kdy se sladování evropské rozpočtové politiky změni v obdo-

---

Česká republika bude zvažovat výměnu pevné měny za měnu nejistou, spjatou s neuspokojivým mechanismem vytvoření a prosazování fiskální politiky. Naše přistoupení tak může být sice v zájmu zemí eurozóny, ale v rozporu se zájmy našimi.

---

bu věžňova dilematu: ty země, které budou dodržovat rozpočtovou disciplínu, se budou poškozovat. Taková situace ale může s objektivními faktory, které zvyšují globální míru inflace, vést k destabilizaci eura, resp. poměrně nestabilní situaci, kdy bude Evropská centrální banka zvyšovat úrokové míry a vlády členských zemí neschopné zásadních reforem budou dále rozvolňovat svou rozpočtovou politiku. Je tedy dokonce možné, že premie za riziko evropské měny se začne v období několika let poměrně dramaticky zvyšovat.

Samozřejmě si lze obtížně představit, že by Evropská unie mohla provozovat horší rozpočtovou politiku než Česká republika. To ale může být fenomén spojený s vládami, které – přestože to skrý-

vají proreformní rétorikou – nemají ani představivost ani skutečnou ochotu k důsledným reformním krokům.

Příklad Slovenska, které dnes vážně uvažuje o splnění maastrichtských kritérií k roku 2007 ukazuje, že rozpočtová situace se může změnit rychleji, než si umíme představit. Současně nám také ukazuje, že její změna je primárně podmíněna vnitřním politickým vývojem umožňujícím

radikální změnu politických priorit.

Z tohoto hlediska ovšem vývoj v Evropské unii nedává takové změně příliš mnoho nadějí a naopak se lze obávat, že mechanismus rozpočtové politiky a dnešní stav jeho prosazování povede k automaticky akcelerujícímu vývoji vedoucímu k zhoršování stability evropské měny. Navíc se dá v takovém případě očekávat další oslabování sankčních prvků

pro „rozpočtové hříšníky“ v eurozóně, neboť takový vývoj by byl v zájmu vlád většiny zemí, a právě Rada ministrů bude o sankcích rozhodovat.

Závěr

Vstup do měnové zóny europa je reálný jen v okamžiku, kdy Česká republika vyřeší své vlastní rozpočtové problémy. Lze si představit, že v takovém okamžiku může být naopak euro slabší měnou vlivem nešťastného mecha-

mu vytváření a prosazování rozpočtové politiky v eurozóně a vlivem politické situace, jež bude tento stav zachovávat. V takovém případě ovšem bude Česká republika zvažovat výměnu pevné měny za měnu nejistou, spjatou s neuspokojivým mechanismem vytváření a prosazování fiskální politiky. Naše přistoupení tak může být sice v zájmu zemí eurozóny, ale v rozporu se zájmy našimi. ■

Vláda překáží v nájemním bydlení

Michal Petřík

bývalý cenový analytik Ministerstva financí

Proč u nás ani po patnácti polistopadových letech prakticky neexistuje nabídka nájemních bytů? Musíme se vrátit k zásadám, na nichž stojí svobodná společnost: úcta k vlastnictví a respektování smluv. Bohužel dnes stále žijeme v situaci, kdy je nájemní smluvní vztah v přibližně jedné čtvrtině všech bytů v ČR nejednoznačný a netransparentní. A jak napovídají výroky nového ministra pro místní rozvoj, ještě další dva roky zůstanou.

Začarovaný kruh

V nájemních smlouvách, vystavených většinou ještě před rokem 1989, je v případě ceny nájmu obvykle odkaz na státem vydávaný tzv. zvláštní právní předpis, tedy na příslušnou vyhlášku či cenový výměr. Ty však již Ústavní soud zrušil a stát tedy v jejich vydávání nepokračoval. Důsledkem je v těchto bytech již prakticky dva roky zmrzlý nájem, a to v situaci, kdy jeho úroveň dlouhodobě neodpovídá rovnováze, která by vznikla na deregulovaném trhu. Kudy ven ze začarovaného kruhu?

Nejprve bude zapotřebí změnit nejednu pasáž občanského zákoníku, které se problematikou nájemního bydlení zabývají. Zejména ty, které vznikly ještě v minulém režimu, a které upravují sjednávání nájemních smluv, stěhování, výpočet nájemného či tzv. „dědění“ nájemních dekretů.

Údajně jednoznačně správné „technické výpočty“, které nám předkládají experti zaštiťující se exaktností svých metod, prozrazují velmi mnoho o zájmech či motivech autora, ale obvykle velmi málo přispívají k nalezení dohody na deregulačních krocích.

Bohužel dnes stále žijeme v situaci, kdy je nájemní smluvní vztah v přibližně jedné čtvrtině všech bytů v ČR nejednoznačný a netransparentní.

Demokratický politický proces, který reflektuje odlišné preference jednotlivých hráčů, je v tomto případě skutečně jediným způsobem, jak se dopracovat k přijatelnému a s nejmenšími náklady obhajitelnému výsledku.

Deregulační model

Je zřejmé, že deregulaci bude nutno provést zákonem a nepostačí vyhláška nebo cenový výměr příslušného ministerstva či nařízení vlády. Jednotliví aktéři (tedy reprezentanti politických stran) budou muset vést – tak jako u deregulace cen sítě technické infrastruktury v první polovině 90. let – příslušná politická jednání s cílem nalézt konsensus na konkrétních parametrech příslušného narovnávacího (deregulačního) modelu:

1. Minimální počet deregulačních kroků (tedy počet let), po jejichž provedení

pronajimateli a nájemníky již bude možno považovat výslednou situaci na trhu s nájemními byty za rovnovážnou, tedy plně deregulovanou.

2. Konkrétní cenový index (inflační index), který bude respektovat skutečnost, že k deregulaci dochází při zvyšování cenové hladiny, tedy i cen souvisejících s bydlením (až dosud byl používán pro deregulaci nájmu vývoj indexu cen stavebních prací v minulém kalendářním roce, nicméně v kontextu jeho aktuálních a zejména očekávaných hodnot lze jistě zvolit i jiný).

3. Deregulační procento ze zákona, které bude každoročně přičítáno k cenovému in-

Návrh vládních poslanců „tříkrát deset procent“ nebyl skutečným řešením, protože si nekladl za cíl dovedení deregulační operace do konce.

dexu. To vyjadřuje skutečnost, že dosavadní regulované nájemné nevytvořilo majitelům nemovitostí dostatečné fondy ani pro nezbytné opravy nájemních domů.

4. Deregulační procento určeného každoročně vládou podle celkové tržní situace v zemi.

5. Místně korekční procento, kterým bude moci obec každoročně upravit tento složený cenový index podle aktuálního vývoje nabídky a poptávky na trhu s obecními byty v dané lokalitě.

„Tříkrát deset“ je málo

Je až s podivem, že v průběhu nekončících debat nad zákonem „tříkrát deset“ jednotliví aktéři nedbali na celkem dobré precedenty z dob naší – bohužel neprávem pozapomenuté – transformace, kdy byla pomocí této jednoduché tarifní formule (tedy vhodně zvolený cenový index plus z daného rozmezí určené deregulační procento) deregulována naše síťová odvětví.

Takováto postupná deregulace a liberalizace v České republice již proběhla i na jednom mimořádně významném trhu. Sice ne bez obtíží, ale nakonec s úspěchem, se po cca deseti letech státu podařilo liberalizovat český telekomunikační trh a zanechat své dřívější regulační role. Napomohla tomu zejména rychle se rozvíjející konkurence na straně nabídky, která výsledné ceny tlačila dolů, čímž zanikal důvod pro státní regulaci.

Pokud by se tedy pronajimatel a nájemce nedohodli jinak, každoroční procentní zvýšení nájmu by bylo prováděno o součet *valorizačního* (cenového) indexu a *složeného deregulačního procenta*.

Diskuse vyjadřující výchozí pozice, požadavky a argumenty stran nabídky (pronajimatelů) a poptávky (nájemců), by tak probíhala v rámci celého, několikaletého deregulačního období. Vláda i obce by přijímaly průběžně tržní signály a výsledná podoba složeného procentního indexu by vyjadřovala jednoznačně stabilnější a věrohodnější

rovnováhu, než kdyby bylo rozhodnuto o všech parametrech přímo zákonem, jednou provždy.

Nedávný návrh vládních poslanců „tříkrát deset procent“ nebyl skutečným řešením, protože si nekladl za cíl dovedení celé deregulační operace do konce. Není se proto čemu divit, že takto nepřipravený návrh byl v Poslanecké sněmovně smeten ze stolu, a to i za přispění poslanců vládní koalice.

K účastníkům jednoznačně soukromoprávního smluvní

Dnes si tak pořizuje hypotéku na byt v osobním vlastnictví řada lidí, kteří by to v případě, kdyby alespoň částečně existoval trh s nájemním bydlením, vůbec nedělali.

ho vztahu (sjednávaného dle občanského zákoníku) chtěla vláda přistupovat typicky socialisticky, kolektivně, jako ke členům skupiny, se kterou chce provést jakousi oddalovací operaci. Nadřazenost dohody dvou smluvních stran v občanskoprávním smluvním vztahu bylo vládou systematicky ignorováno.

Tento postkomunistický přístup bývalé vládní koalice tak mohl způsobit, že výsledné formulace v zákoně o nájemném, pokud by byl v tomto znění přijat, by s vysokou pravděpodobností byly zpochybněny u Ústavního soudu pro svou zřejmou rozpornost s ústavou zaručenými občanskými právy a ten by pak opět některé části zákona zrušil jako protiústavní.

Podíváme-li se, jak moc se „podařilo“ v oblasti nájemního bydlení narovnat smluvní vztahy za posledních 15 let, žasneme. To, že vládu ani nenapadlo rozložit břemeno deregulace na delší časové období než jsou zmiňované tři roky, svědčí o její skutečné nezpůsobilosti. Lze si dokonce představit i degresivní deregulační navýšení, tedy v čase se snižující deregulační pásmo, kdy první navýšení bude moci být nejvyšší, a pak se bude horní hranice postupně snižovat, takže by se nájemníci v budoucích le-

tech už měli čím dál tím méně čeho obávat. Při takových parametrech deregulačního modelu by pak za všechny zúčastněné pracoval čas a deregulace by proběhla sice pomalu, ale na druhé straně stabilně a automaticky.

Takovéto postupné, každoroční zvyšování nájmů by umožnilo včasné a sociálně přijatelné přestěhování se například osamělé žijících osob z několikapokojových do menších a levnějších bytů. Pomohlo by tím mnohým vyřešit svízelnou životní situaci, protože vstup na trh s nájemními byty by již nebyl, tak jako dosud, vázán na složení řádově až milionové částky na tzv. odstupné.

Populistické kroky

Nedávné aktivity poslanců Vrbíka, Kühnla a Vokáče, kteří předložili svůj návrh zákona o příspěvku na nájemné, zapadají do nezkoordinovaných, populistických kroků Unie svobody.

Několik desítek paragrafů zatěžuje novou agendou obce, ministerstvo pro místní rozvoj, pronajímatele i nájemce a rozsahem zjišťovaných informací konkuruje zákonu o majetkových příznácních. Navrhované přerozdě-

S celkovým počtem 424 bytů na 1000 obyvatel Česká republika řadí k velmi dobrému evropskému průměru a dosahuje v tomto parametru úroveň USA.

lení dalších několika miliard korun ze státního rozpočtu neřeší ani náznakem to hlavní: nepřispívá k tomu, aby vznikl skutečný trh s byty, zbavený nesmyslných regulačních zděděných z minulého režimu, kterými je oblast sjednávání nájemních smluv, stěhování, atd. například ve stávajícím občanském zákoníku stále zatěžována.

Náš stát už nyní výrazně podporuje vlastnické bydlení (byty v osobním nebo družstevním vlastnictví), a podle nastupujícího ministra pro místní rozvoj Paroubka v tom bude ještě pokračovat. Dnes si tak pořizuje hypotéku na byt v osobním vlastnictví řa-

da lidí, kteří by to v případě, kdyby alespoň částečně existoval trh s nájemním bydlením, vůbec nedělali. Všude ve vyspělých zemích totiž mladí lidé, kteří si teprve hledají dobrou práci a rozhodně nemohou být lidsky ani pro-

Je nepochopitelné, proč vláda stále podporuje dnešní neúnosnou regulaci tam, kde je již natolik silná nabídka, že v počtu bytů jednoznačně převyšujeme i výrazně bohatší země.

fesně „usazeni“, bydlí dočasně v nájemním bytě.

U nás jsou však díky faktické neexistenci trhu s nájemními byty nuceni skládat veškeré rodinné úspory, zastavovat nemovitosti a zatěžovat hypotékami své první skutečné příjmy. Takováto situace pak mladé rodiny výrazně existenčně stresuje. Všude na světě je vlastnické bydlení doménou teprve příjmově stabilizovaných rodin středního věku.

Díky neexistenci trhu s nájemním bydlením tak vlastnické bydlení (byty v osobním nebo družstevním vlastnictví) u nás pro mnohé mladé domácnosti představuje zoufalé východisko z dnešní bytové nouze, pohlcující čím dál nehoráznější množství prostředků. Tyto prostředky dnes mladí lidé umějí investovat daleko lépe, než do vládní politikou vynuceného nakupování „gruntů“ (pomezí, domů či bytů.) Unionisté i sociální demokraté jsou tak schopni přijít jen

s populistickým návrhem, který zvyšuje státní přerozdělování (příspěvek státu na nájem či na úvěr) a nijak neuvolňuje dnes zablokovanou a neexistující nabídku nájemních bytů.

Jestliže se s celkovým počtem 424 bytů na 1000 obyvatel Česká republika řadí k velmi dobrému evropskému průměru, a dosahuje v tomto parametru úroveň USA (a Praha svými 480 byty je dokonce převyšuje), proč se tak bát svobody (a trhu) v nájemním bydlení?

Velká Británie má jen 417, Holandsko 414, Rakousko 399 a Irsko dokonce jen 327 bytů na tisíc obyvatel. Dále, cca 12 % všech existujících bytů je v ČR dlouhodobě „volných.“ Uvědomujeme si, v čí prospěch vychází srovnání například životní úroveň, kupní síly či HDP na obyvatele mezi těchto zemí a ČR?

Závěr

Je nepochopitelné, proč vláda stále podporuje dnešní neúnosnou regulaci tam, kde je již natolik silná nabídka, že v počtu bytů jednoznačně převyšujeme i výrazně bohatší země. Postupné uvolňování nájmů přece umožní včas se přestěhovat všem, kteří si dnes žijí nad poměry (například žijí sami v několikapokojových bytech), do cenově dostupnějších bytů. To by bylo skutečným řešením bytové situace zejména mladých rodin a postupně by zvýšilo i mobilitu pracovních sil, tak potřebnou v časech vysoké, zejména regionální nezaměstnanosti. ■

PŘEDPLATNÉ CEPU

Nejjednodušší způsob, jak za výhodnou cenu dostávat pravidelně Newsletter, sborníky CEPu a pozvánky na semináře

B L I Ž Š Í I N F O R M A C E N A :

www.cep.in.cz
tel. 222 192 406

Program vlády budí pochybnosti

Marek Loužek

analytik Centra pro ekonomiku a politiku

Definitivní verze programového prohlášení, na níž se shodly špičky koaličních stran, a na jejímž základě vláda získala důvěru Poslanecké sněmovny, byla posunem oproti předběžnému znění, který byl zveřejněn v českém tisku. Prohlášení je podstatně delší a bohužel i určitější. Vedle fráze typu rozvoj společnosti znalostí totiž obsahuje i řadu závazků, které znamenají pro naši zemi tragédii, nebo přinejmenším udržování neuspokojivých trendů.

Konkrétní sliby zmizely

Relativně určité – i když různě vykladatelné – sliby jako vznik sto tisíc nových pracovních míst či padesát tisíc nových bytů z programového prohlášení zmizely. Lze to hodnotit jako z hlediska vlády prozíravý tah.

Sto tisíc nových pracovních míst v příštích dvou letech zřejmě nahaly vládě strach. Ve skutečnosti to nebyl slib nereálný, ale s podstatným dovětkem. Pracovní místa v ekonomice průběžně vznikají a zanikají. Je docela pravděpodobné, že v následujících dvou letech sto tisíc nových pracovních míst vznikne a dvě stě tisíc starých zanikne. Veřejnost by však z takového vývoje asi právem nadšená nebyla.

Z podobného ranku byl slib padesát tisíc nových bytů. Už dnes se staví kolem pětadvaceti tisíc bytů ročně. Vláda by tedy musela přistávkou 20-25 000 nových bytů, aby svého slibu docílila. I takový slib – pokud by byl vůbec dodržen – by však byl právem napaden opozicí jako podvod na voličích.

O co méně obsahuje současné vládní prohlášení konkrétních slibů, o to více je v něm alibistických formulací typu „vláda předloží koncepci“ či „vláda navrhne zákon“. Ty budou pravděpodobně snadno splnitelné, dokonce i když se je nepodaří protlačit parlamentem.

Rozpočtový hazard

Programové prohlášení je rozčleněno do dvanácti vcelku přehledných kapitol. Některé body jsou problematické, jiné vysloveně špatné. V části o strategii hospodářské politiky se píše, že vláda chce zlepšit přístup malých a středních firem k financování „ve spolupráci s ČNB, bankami, investičními fondy“. ČNB je však u nás nezávislá na vládě, takže není jasné, o jakou spolupráci má jít.

Závazek „snížit každý rok počet vládních zaměstnanců o 2 %“ vypadá sympaticky. Není z něj však jasné, zda se vztahuje na úředníky na každém ministerstvu, nebo jen na Úřadu vlády. Poměrně jednoznačný je závazek ukončit činnost Fondu národního majetku v roce 2005 a České konsolidační agentury v roce 2007. Záhadně působí nový systém řízení výdajů státního rozpočtu prostřednictvím „Státní pokladny“.

Rozpočtová politika vlády bude pokračovat v zavedeném směru, který znamená fiskální hazard. Ačkoli je jasné, že ČR čeká na skutečnou reformu veřejných financí, Grossova vláda v tomto směru dělá jen málo. Zvýšení podílu krajů na daňových výnosech dále zhorší fiskální bilanci státu. Registrační pokladny „s fiskální pamětí“ budou jen otravovat život podnikatelům, žádný nový rozpočtový výnos nepřinesou.

Uspokojivé by mohlo být snížení počtu dozorových institucí ve finančnictví ze čtyř na dvě. Bude však zajímavé sledovat, co se s úředníky reálně stane. V části o školství není jasné, jaký smysl má příspěvek na školní potřeby 1000 Kč, když se bude poskytovat pouze rodičům dětí z prvních tříd (proč ne třeba pátých či osmých?).

Návrat před listopad 1989

Plán Grossovy vlády zavést novomanželské půjčky představuje skutečný návrat před

listopad 1989, který se neodvážil provést ani Zeman se Špidlou. Ambiciózní je záměr podporovat výstavbu bytů. Formulace podpora výstavby „pro všechny znevýhodněné osoby“ je však tak všeobjímající, že může zahrnovat nejen zdravotně postižené osoby, ale v podstatě každého.

Překvapivý je slib vlády rozšířit smluvní volnost v pracovních vztazích novým zákonem práce a zajistit větší pružnost trhu práce. Jak to bude v praxi vypadat, jasné není. Setrvání Zdeňka Škromacha ve funkci ministra sociálních věcí příliš velkou nadějí na změnu nenabízí.

K nejslabším kapitolám programového prohlášení patří zdravotnictví. Program „Zdraví pro všechny v 21. století“ vypadá v praxi tak, že vláda předloží návrh zákona „o zdravotnickém zařízení jako veřejnoprávní instituci“ a nebude zvyšovat spoluúčast pacientů. Přitom ČR má nejvyšší podíl veřejných výdajů na celkových výdajích na zdravotnictví v zemích OECD.

Kapitola o znalostní a informační společnosti obsahuje fráze. Vláda prý bude usilovat o „harmonický rozvoj vědy“ a klást důraz na „rozvoj zkoumání společnosti“. Ambiciózní je program „e-Česko 2006“,

kteřý má zajistit připojení k vysokorychlostnímu internetu pro 80 % obyvatel. Kolik lidí má zájem a schopnosti takovou službu využít, vládu nezajímá.

Problematické záměry přináší kapitola o zemědělství. Vláda chce zajistit rozvoj cestovního ruchu a agroturistiky. Bude podporovat integraci zemědělských prvovýrobců do odbytových družstev a organizací, ačkoli jde o svobodné rozhodnutí a zájem soukromých subjektů. Vláda nezapomene podporovat celoživotní program vzdělávání pro pracovníky v zemědělství. Vyhlásí krajinou oblast Český les.

***

Vládní prohlášení je ambiciózním plánem koaliční vlády posunout nás opět o něco blíže socialistické společnosti. Věci, na nichž se koalice nemůže shodnout, taktně obešla (např. formulace „je si vědoma potřeby existence smlouvy mezi ČR a Svatým stolcem“). Reformu důchodového systému – nejvýznamnější krok v rámci skutečné reformy veřejných financí – vláda pouze předloží, prosazovat ji však nebude. Celkově program vlády budí spíše pochybnosti. ■

NABÍZÍME

Publikace „Českoslovenští a čeští prezidenti“ s předmluvou **Václava Klause** obsahuje **životopisná data všech našich prezidentů, vybrané projevy prezidentů, ústavní vymezení jejich postavení podle pěti ústav a záznam ze semináře „Čeští prezidenti“ (14. ledna 2003), na němž vystoupili Miloslav Bednář, Věra Olivová, Jiří Pernes, Marie L. Neudorfllová.**

Cena na dobírku: 139 Kč, 152 stran

objednávky na www.cepin.cz

tel. 222 192 406 • e-mail: cep@cepin.cz

FAHRENHEIT 9/11 A NAŠE DOBA

Václav Klaus

Neuvěřitelný kasovní úspěch nového filmu Michaela Moora a současně s tím i to, že tento film obdržel na festivalu v Cannes hlavní cenu, vyvolávají řadu otázek. Část z nich je o filmu jako takovém, část o politice současné americké administrativy, část o nás samotných. Začneme tou první skupinou.

Měl jsem to štěstí nebo možná smůlu, že jsem tento film na karlovarském filmovém festivalu viděl. Rovnou předesílám, že jsme s manželkou chtěli dvakrát v průběhu představení předčasně odejít, ale dovidět do konce jsem film chtěl. Film je to víceméně nudný, jak někdo hezky řekl „placatý“, není v ničem ani objevný, ani pozoruhodný. Nového se v něm člověk, který má oči otevřené a po světě se rozhlíží, nedozvěděl nic. Nevidím ani žádný originální krok ve filmářské technice, vynechám-li to, že se celý film velmi šikovně tváří jako kdyby to byl film dokumentární, což pravda určitě není.

Je to film velmi „hraný“, ve smyslu rafinovaně konstruovaný. Překvapuje mne komentář v nedávném vydání anglického *The Economist*, kde jsou některé filmové okamžiky nazvány „a stroke of genius“. To se mi zdá být velkou nadsázkou. My, kteří jsme zažili propagandistické filmy komunistické éry, jsme na různé triky pana režiséra až přecitlivělí. Nedovedu pochopit rozhodování canneské poroty. I když tento festival už dávno není takový, jakým býval před třiceti čtyřiceti lety, a i když to nikdy nebyly Benátky, ani Berlín, nikdy to také nebylo udělování Oskarů. Kritéria byla vždycky vyšší a proto nechápu, jak byla tato kritéria uplatněna na tento film.

Nemám nic proti právu Michaela Moora na politické postoje, které tak okatě prezentuje v tomto filmu. Své politické postoje konec konců prosazuje každý z nás a každý z nás to dělá tak, jak to nejlépe umí. Je-li někdo filmářem, je jen logické, že k tomu použije právě toto instrumentarium. To mne opravdu neuráží. Uráží mne stanovisko filmářských odborníků a canneské poroty. Pro to nemám žádné srozumitelné vysvětlení, vynechám-li názor, že se jedná o klasický případ evropského kulturního antiamerikanismu.

Film jistě vypovídá něco i o Bushově administrativě, pro někoho možná objevným způsobem (protože ne všichni známe všechny detaily), ale dopouští se neuvěřitelných trivializací. Můžeme se (a budeme se) přít o to, nakolik bylo rozhodnutí o válce v Iráku ovlivněno hloubkou skutečné starosti o tam po desetiletí či staletí porušovaná lidská práva, nakolik bylo výrazem autentických obav prezidenta o bezpečnost Ameriky a jejich občanů, nakolik bylo ovlivněno dnes velmi zpochybněnými hypotézami o spojitosti Iráku a Al-Kajdy či o Saddámových zbraních hromadného ničení, eventuálně nakolik bylo motivováno dlouhodobými americkými strategickými zájmy.

To jsou legitimní otázky a nalézt relativní váhu těchto faktorů v rozhodování amerického prezidenta, a identifikovat se s ním, bude dlouhodobým tématem diskusí a sporů nejen v Americe. Pokouší-li se nám ale pan režisér namluvit, že k válce došlo kvůli krátkodobým ziskům amerického businessu nebo kvůli předcházejícím osobním kontaktům G. W. Bushe s rodinou Usámy bin

Ládina, pak se musí člověk spíše smát.

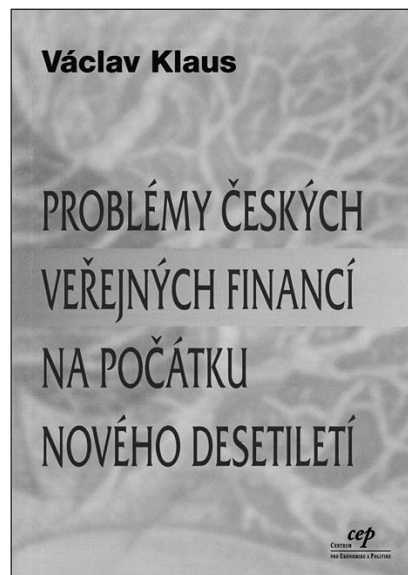
Za nejpodstatnější považuji to, že Mooreův film a jeho přijetí (dvacetiminutové frenetické ovace v Cannes či jeho lámání rekordů divácké návštěvnosti minulý týden v Paříži) vypovídá něco podstatného, a já si troufám říci velmi nepřijemného, o nás samotných. Jak o těch z nás, kteří poselství tohoto filmu zcela bagatelizují a zaujímají stejně zjednodušené, ale zrcadlově opačné stanovisko, tak těch, kteří jsou filmem oslněni a kterým se teprve tímto filmem „otevřely oči“. Děsí mne, že je mnoho těch, kteří to vidí právě v těchto dvou extrémech.

Děsí mne zprávy o tom, že ve Spojených státech mnoho diváků tohoto filmu říká po

jeho shlédnutí, že byli po letech či desetiletích (v několika případech i dokonce vůbec poprvé) v kině, protože to znamená přiznání strašně zjednodušeného a strašně zkresleného vidění světa, které nic méně zjednodušeného a méně zkresleného z jejich nevědomé nirvány vychýlit nemůže. Mám strach, že jsou každodenní televizní zprávy, kterým jsou tito lidé permanentně vystavováni, stejně zjednodušené a stejně zkreslené. A to ne jenom v totalitárních či autoritativních režimech. Tak tomu může být i v „brave new world“ moderních informačních technologií, internetu, mobilních telefonů a satelitních televizí.

Že toto nebezpečí hrozí, dokazuje právě tento film. ■

NABÍZÍME

CEP vydal v listopadu 2002 nadčasovou knihu **Václava Klause** o veřejných financích. Těžiště publikace tvoří studie „**Problémy českých veřejných financí na počátku nového desetiletí**“, v níž autor analyzuje problém finančního aktivismu, rozpočtového deficitu, problém vytláčování, rozsahu veřejných rozpočtů a daňové zátěže, problém daní a kvazidání, struktury daňového výnosu, problém mandatorních výdajů i veřejných statků. V příloze knihy čtenář najde Klausovy novinové články s rozpočtovou tematikou.

Cena na dobírku: 89 Kč, 57 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406, e-mail: cep@cepin.cz**